

A hitbizományok kérdése és az erdőgazdaság.

Gazdasági és politikai körökben egyaránt nagy hullámokat vert a miniszterelnöknek a nemzetgyűlés egyik legutóbbi ülésén a hitbizományok reformjáról tartott beszéde, melyben ennek a közgazdasági életünkben erősen begyökeresett rendszernek alapos megváltoztatását helyezte ki látásba.

Túl esik a lap keretén, hogy általános gazdasági és szociális szempontból foglalkozzunk a kérdéssel, ami azonban nem jelenti azt, hogy azzal egyáltalában ne foglalkozzunk, mert a rendszer igazán erősen kapcsolódik be erdőgazdaságunk mai helyzetébe.

Tudjuk jól, hogy éppen a hitbizományi erdők voltak azok, amelyeket az erdőtörvény kivont a magánerdőkre vonatkozó általános gazdasági rendelkezések alól és sokkal szigorúbb ellenőrzés alá véve kötött gazdasági formák betartására kötelezett.

Tette pedig ezt azért, mert a hitbizomány bírlalóját a mai formák mellett nem tekinthette szabadon rendelkező tulajdonosnak, aki a vagyon tőkájének hova fordítása felől rendelkezhetik, hanem csupán haszonélvezőnek, aki az évi jövedelmet élvezheti csupán, míg a tőkét sértetlenül köteles a várományos javára megőrizni.

A törvény ezért üzemtervszerű gazdálkodásra kötelezte a hitbizomány birtokosát s az üzemtervek elkészítésére vonatkozó rendelet alapelvül — bár nem szó szerint kifejezve — azt a tételt állította fel, hogy a megállapítandó évi hozadék nem lehet nagyobb (különleges esetek kivételével) az egész erdő évi növedékénél.

Törvényes megállapítást nyert tehát az az erdőgazdasági alapelv, hogy a rendszeres gazdálkodáshoz feltétlenül szükséges fiatal és középkorú állományok fatömege gazdasági szempontból nem tekinthető hozadéknak, függő termésnek, hanem oly része a törzsvagyonnak a rendszeres gazdálkodáshoz szükséges tőkének, mint maga a talaj.

Lett-e már most ennek érezhető gazdasági következménye?

Az erdőtörvény 46. évi érvényessége nem siklott el eredménytelenül a hitbizományi birtokok felett.

A birtokosok kötelességtudása, a hitbizományi erdőtiszttek ügy és szakszeretete, az erdőfelügyelet sokszor bár alig érezhető, de mindig jótékony ellenőrzése és irányítása igen sok addig elhanyagolt, sőt pusztulásnak indult hitbizományi erdőt hozott annyira rendbe, hogy azokban a rendszeres gazdálkodáshoz szükséges szabályos készletsorok teljesen vagy majdnem egészen rendelkezésre állanak.

Nagy gazdasági egységek keletkeztek, kiindulva abból a feltevésből, hogy a hitbizományi vagyon feloszthatatlan egységet képez.

A célba vett szabályos állapot kiképzésénél, az egyes korosztályok által elfoglalt és elfoglalandó területek elosztásánál a meglévő erdőterületet vették mindenkor alapul úgy, hogy a közel 50 éves céltudatos gazdálkodás ezeket a birtokokat már gazdasági szempontból is szorosan összefüggő egységekké forrasztotta össze.

Gazdasági egységekké forrasztott össze az egységes gazdálkodás olyan erdőrésztleteket, amelyek egymástól területileg elkülönítve, egymástól távol fekszenek.

A fanemek és gazdálkodási mód különfélesége mellett sokszor képezik látszólag könnyen elkülöníthető területek az egész környék, vagy a szomszédos mezőgazdaságok gazdasági életével szerves kiegészítő részeit.

Még szorosabbá tették ezt az összefüggést azok a gazdasági, szállítási stb. berendezések, amelyek létesítését a gazdasági viszonyok legutóbb beállott változásai tették szükségessé.

Nagyobb birtoktestek termékeinek egységes kiszállítása, feldolgozására erdei vasutak, fafeldolgozó telepek épültek, amelyek jövedelmező üzembetartásának alapfeltétele, hogy az igénybevételükkel leszállítandó, vagy feldolgozható famennyiségek a kiinduló számításoknál alapul vett mennyiség alá ne csökkenjenek.

Ezeknek a berendezéseknek létfeltételük tehát az, hogy egységes kezelés mellett szervi összefüggésben maradhassa-

nak azokkal az erdőterületekkel, amelyek fatermésének egy-
séges szállítása, feldolgozása, értékesítése stb. az egész be-
rendezésre vonatkozó jövedelmezőségi számítások alapját
képezte már azok létesítésekor.

Elemezzük már most néhány szóval azt, mik lennének
az ilyen teljesen összeforrott gazdasági egységek szétbontá-
sának, felosztásának következményei.

A felosztás alapját az erdőgazdaság különleges viszonyai mellett csak érték képezhetné, mert igen jól tudjuk, hogy a vágható állomány és beerdősítésre szoruló területek értéke között a különbség óriási.

Könnyen előfordulhatna az az eset, hogy az egyik örökös csak idős, a másik csak fiatal állományokhoz jutna.

Míg tehát az egyik rövid időn belül a hozadékon kívül a gazdasági tőke számottevő részét is kivehetné az erdőgazdaságból, a másik esetleg évtizedeken át semmi jövedelemhez nem jutna.

Hogy a vágásfordulóknak milyen felforgatását, az üzemterveknek milyen mérvű átdolgozását tenné szükségessé az ilyen felosztás, azt szakemberek előtt felesleges részletesen fejtegetni.

A már említett gazdasági berendezések szempontjából a széttagolás még lehetetlenebb helyzetet teremtené.

A rakodó területek elosztása, a feldolgozó telepek fekvése legtöbb esetben olyan megoldásokat eredményezne, hogy az egyik örökös a másik ingatlanának vagy gazdasági berendezésének érintése, vagy használata nélkül a piacra sem tudna jutni.

Talán felesleges részletezni azt, mit jelent a teljesítő-képesség, a munka célszerű és gazdaságos beosztása szempontjából az, ha egy egységesen tervezett és létesített erdei vasúthálózat egyes részei más-más tulajdonos kézre kerülnek?

Ha az egyik örökösnek jut a feldolgozótelep minimális erdőterülettel, a másiknak ellenben a nagyobb terület a feldolgozó telep nélkül?

Azt hiszem, ebből a pár szóból is meg lehet állapítani, hogy ez a kérdés az erdőgazdaságot igen sokkal mélyebben érinti, mint a mezőgazdaságot, ahol az eddig összefüggően kezelt gazdasági egységek szétválasztásának káros következményei minden valószínűség szerint könnyebben és rövidebb idő alatt elháríthatók, mint az erdőgazdaságnál.

Azt, hogy a kérdés a magyar erdőkből mekkora területet érint, sajnos, nem tudtam megállapítani, mert a hitbizományi erdőnkéről statisztikánk nincs, alig hiszem azonban, hogy azok területe a megmaradt erdők 15—20 százalékán alul maradna.

De ha ennél kisebb volna is ez a terület, minden esetre néhány százezer holdról van szó, aminek sorsa megmaradt csekély erdőterületünk mellett közömbös nem lehet.

Kétségtelen, hogy vannak ma olyan egy kézen levő erdőbirtokok, melyeknek óvatos, gondos szétválasztása túlságosan nagy gazdasági hátránnyal nem jár.

Ép oly bizonyos azonban, hogy vannak szép számmal olyan hitbizományi erdők is, melyeknek széttagolása, az okszerű gazdálkodás lehetőségének rovására menne.

Hogy a felosztás határát (ha mai felosztásra általános gazdasági szempontból feltétlenül szükség volna s azt elkerülni nem lehet) nem szabad pusztán a területhatárhoz szabni, sőt sok esetben feltétlenül meg kell akadályozni, ez — úgy hiszem — kétségtelen.

Ép oly kétségtelen, hogy ennek a kérdésnek az elbírálásánál a konzervatív erdőgazdaság teljesen különleges érdekeit és szempontjait a legmesszebbmenőleg figyelembe kell venni.

Bár bizonyos mérvű információk szerint a reformmal az erdőgazdaságot nem kívánják érinteni, mégis szükségesnek tartom, hogy az egyesület a kérdést állandóan figyelemmel kísérje s módot keressen arra, hogy a reform keresztülvitelének módjába — ha már most elkerülni egyáltalán nem lehet — a nagyobb gazdasági egységek fenntartása és megmentése érdekében beleszólhasson.